

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Բարձրագույն Գեղարվեստի Վերականգնման Գործարան

ԹԻԻ 63

ՊԱՆՏՈՆԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿԱՐԱՆԻ

ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Ա. Ա. Ա. Ա. Ա.

ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՆԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԱԾՅ

ԲԱՅՈՒՄ 1870 ԱՄԷՆ

ՆԻՍՏ ԿԱԹՈՒՆԵՐԵԲԵՐՈՐԳ

6 ՅՈՒԼԻՍ 1873

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ Ե. ՄԻԿԷԼՅԱՆ

— 1873 —

ՔՆՊԷԱՆՍԻՐ ԺՍՂԱՅ

ԲԵՅՈՒՄ 1870 ԵՄԻՆ

ՆԻՍ ԿԳ.

Յ ԵՈՒՂԻՍ 1873

ՆԱԽԱԳԱՀ. — ՍՐԲԱԶԱՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿ
ԱՏԵՆԱՊԵՏ. — ՕՏԵԱՆ ԷՖԷՆՏԻ (Ա. Ատենայեա)

ԿԱՐԳ ԽՆԴԻՐՈՅ

1. Վաւերացում նախորդ կԲ. նիստի ատենագրութեան :
2. Վաւերացում նորընտիր Երեսփոխանաց :
3. Համեմատական քուէարկութիւն ընտրութեան անդամոց զիւանին Ընդհանուր ժողովոյ :
4. Ատենական կանոնադրութիւն :
5. Հրածարում Քաղ. ժողովոյ 4 Անդամոց :

— 101 —

Ժամը 9 ին քառորդ մնացած մեծագոյն մաս կազմուելով, Ատենը բացուեցաւ, եւ նետղհեաէ քանի մը Երեսփոխաններ եւս գալով ներկայութեան վերջին թիւը 55 ի յանդեցաւ :

ՎԱԻԲԱՅՈՒՄ ՆԱԽՆԻՔԱՅ ԿԲ. ՆՍՏԻ ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ.

ԿԲ. Նստի ատենագրութիւնը քուէի զըրուելով ընդունուեցաւ առանց իրիք զիտողութեան :

ՎԱԻԲԱՅՈՒՄ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԵՐԵՍՓՈՒԱՆԱՅ

Ընտրութեանց Գործադիր Յանձնաժողովոյ կողմէ զիւանին հասած երկու տեղեկա-

զրերը կարգացուեցան, որոց պատճէններն ահաւասիկ.

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ Ա.

Ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարք Հայր Նախագահ Ազգ. Ընդհանուր ժողովոյ

Պալատու թաղին հրատարեալ Երեսփոխան տօքթէօր Ռաֆայէլեան էֆ. ին տեղ նորոգ ընտրութիւն կատարուելով 25 ընտրողաց մասնակցութեամբը և բացարձակ առաւելութեամբ Երեսփոխան ընտրուած է

Մկրտիչ էֆ. Եսայեան :

Գաղատիոյ վիճակին առժամանակեայ Ընդհանուր ժողովը Երեսփոխան ընտրած է բացարձակ առաւելութեամբ

Յակոբ էֆ. Տօնէլեան

ՄԱՅՐԱՆՈՒԹԵԱՆ Թ. ԷԾ. — Մեր գիւանն իւր ամբողջութեան մէջ հաւասար պատասխանատու կը ճանչենք. թէ որ այսպէս Ա. Ատենապետը կամ Ատենադպիրը Բ. ին եւ Բ. ք. Գ. ին վրայ ձգէ պատասխանատուութիւնը, գործ չի կրնար անսնուիլ. Ըսի որ Ա. համարնաւորութեան տեղեկագիրն արդէն խնդրոց կարգն անցած էր եւ ժողովը ժամանակ չէր ունեցած զայն ՚ի յկատի անելու. եւ որովհետեւ գիւանն ինքնին չզիտենք ինչ պատճառաւ բարձած է զայն խնդրոց կարգէն, կ'առաջարկեմ որ նորէն ՚ի կարգ խնդրոց մանայ. նոյնպէս եւ Բ. տեղեկագիրն Եւսուսիւնն է ֆէնտիէն պահանջուի:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷԾ. — Ե՛տա լաւ, որովհետեւ Ա. տեղեկագիրն արդէն հրատարակուած է եւ խնդրոց կարգն անցնելէ ետեւ վերցուած, յաջորդ նստին պէտք է խնդրոց կարգն անցնել. Իսկ Բ. տեղեկագրի մասին նոյն ինքն տեղեկաբեր Եւսուսիւնն է ֆէնտիէն սպասելու է որ պատասխանէ:

ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ԲՈՒՎԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԱՆԴՈՒՄՈՅ ԳԻՒԱՆԻՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎՈՅ:

Ժողովոյ գիւանին Անդամոց ընտրութեան համեմատական քուէարկութիւնը նախընթաց նստէն այսօրուան մնացած ըլլալով, Ատենապետ է ֆէնտի կը հրաւիրէ զժողովն ՚ի սոյն քուէարկութիւն, եւ կը ծանուցանէ թէ արդէն կրկնապատիկ թուով ընտրելեաց ցանկը պատրաստ է եւ հրատարակեալ նախընթաց նստին Ատենադպրութեան մէջ, եւ թէ նոյն ցանկին վրայ պիտի ըլլայ այս երկրորդ քուէարկութիւնը:

Ոմանք յերեօտխանաց կառաջարկեն որ 3 Ատենապետի եւ 3 Ատենադպրի համար զատ զատ ըլլայ քուէարկութիւնը. Գիւրութեան եւ ժամակաճառ չըլլալու համար Ատենապետ է ֆէնտի տաջարկութեամբը կընդունուի ամենուն համար մէկանց քուէարկութիւնը կատարել:

Հետեւապէս քուէարկութիւնը կսկսի, որուն 47 երեսօտխանք կը մասնակցին եւ նախընթաց նստին կարգեալ չորս քննիչները կը հրաւիրուին գիւանին կողմէ հսկել քուէհամարի գործողութեանը. Աւասիկ նոյն քննչաց անունները:

- Տ. Ղեւոնդ վարդապետ ֆիրդաւէմեան
- Տ. Ամբրոսիոս » Իսկէնտէրեան
- Կարապետ Էֆէնտի Իսկէնտէան
- Յարութիւն » Մարգարեան
- Քուէհամարը կատարուելով առաւելագոյն քուէ կ'ստանան,
- Ա. ԱՏԵՆԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ 32
- Յարութիւն Էֆէնտի Տատեան » 32
- Բ. ԱՏԵՆԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ 34
- Ստեփան Փաշա Արուսեան » 34
- Գ. ԱՏԵՆԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ 36
- Սարգիս Էֆէնտի Աղաբէկեան » 36
- Ա. ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ 24
- Տիգրան Էֆէնտի Եւսուսիւնն » 24
- Բ. ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ 24
- Յարութիւն Էֆէնտի Մէրեւէմ—Գուլի » 24
- Գ. ԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ 25
- Պօղոս Էֆէնտի Պառնասեան » 25

Ժողովը կը յանձնէ Սրբազան Նախագահին որ գիւանին նորընտիր Անդամոց ծանուցանէ պաշտօնապէս իրենց ընտրութիւնը:

ՀՐԱՃԱՐՈՒՄ ՔԱՂ. ԺՈՂՈՎՈՅ 4 ԱՆԴՈՒՄՈՅ

Նախ՝ Սրբազան Պատրիարքէն առ գիւանն եկած պաշտօնական նամակը կը կարդացուի, որու պատճէնն ահաւասիկ.

Վսեմափայլ Ատենապետ Ազգային Ընդհանուր Ժողովոյ

Ազգային Քաղաքական Ժողովոյ Անդամներէն Աղաթօն Մկրտիչ եւ Կիւմրիչկէրտան Տիգրան Էֆէնտիներն իրենց ընտրութեան օրէն զբով հրաժեշտ մատուցած էին, իսկ վերջերս Պոյաճեան եւ Հովուեան Էֆէնտիներն ալ զբով իրենց հրաժարականը մատուցանելով՝ հրաժարելոց թիւը 4 ի հասաւ, եւ Քաղաքական Ժողովն որոշեց սոյն հրաժարելոց տեղ նոր ընտրութեան համար Ընդհանուր Ժողովոյ դիմել:

Ուստի պարտ կը համարվի յիշեալ չորս Ժողովականաց հրաժարագրերը ներփակեալ Ընդհանուր Ժողովոյ Պատուարժան գիւանիդ հաղորդել ՚ի պարտուպատշաճ անօրինութիւնս
24 Մայիս 1873 Մնամք աղօթանուէր Պ. Կ. Խորխօս

Յետոյ կը կարդացուին Քաղաքական Ժողովոյ 4 Անդամոց հրաժարագիրն իրենց հրաժարման թուականին կարգաւ:

Ահաւասիկ անոնց պատճէնները.

Ամենապատիւ Ս. Պատրիարք Հայր

Ընկալայ Ձեր Սրբազնութեան թիւ 283 Նոյեմբեր 27 թուով նամակը, որով կ'իմացնէք Քաղաքական Ժողովոյ անդամ ըլլալու պատիւը ունենալինս. շնորհակալ եմ զիս ընտրող այն Մեծապատիւ անձանց, որք արժանատրութենէս խիստ բարձր պաշտօն մը տալով պատուեր են զիս, բայց ցաւօք սրտի կը պարտաւորիմ իմացնել Ձեր բարձր Սրբազնութեան, որ այսպիսի մեծ պաշտօնի մը գլուխը անցնելու համար ոչ արժանատրութիւն ունիմ եւ ոչ ալ անձնական ծանր դրազմունքներս կը ներեն ընդունիլ, հետեւաբար այսու գրութեամբս կը հրաժարիմ սոյն պաշտօնէն եւ կը խնդրեմ խոնարհաբար, ընդունիլ սոյն հրաժարականս:

Որով մնամ Ձեր բարձր Սրբազնութեան ամենախոնարհ ծառայ
1873 Նոյեմբեր 28 Տ. Կիւմրիչկէրտանի Կ. Պօղիս

Կ. Պօղիս 30 Նոյեմ. 1872
Վեհափառ Տէր

Քաղաքական Ժողովոյ անդամ ընտրուած լինելինս պաշտօնապէս կը ծանուցանէ մեզ Ձեր Սրբութիւնը. սակայն կը ցաւիմ որ չի պիտի կարենամ ընդունիլ այս գեղեցիկ պաշտօնը յառաջ քան իմ հաստատութիւնս մայրաքաղաքիս մէջ: Ուստի զիս իւր ընտրութեամբը պատուող Ընդհանուր Ժողովին նախ իմ խորին շնորհակալութիւններս մատուցանելու եւ ապա այս ակամայ հրաժարականս նոյն ժողովին հաղորդելու Ձեր Սրբազնութեան բարեհաճիլը խնդրելով մնամ միշտ

Վեհափառ Տեառնդ
Ամենախոնարհ եւ ամենահնազանդ ծառայ
Մ. Աղաթօն

Վեհափառ Տէր Տէր
Մկրտիչ Արքեպիսկոպոս
եւ Արժանընտիր Պատրիարք ամենայն Հայոց
Ի Կ. Պօղիս

Ամենապատիւ Ս. Պատրիարք Հայր

Ստորագրեալս կը ծանուցանեմք յարգանք Ձեր Սրբազնութեան հետեւալը:

Նրբ Ազգային Ընդհանուր Ժողովին Ազգային վարչութեան անդամ ընտրուելով յանձն տալիք այս ծանր պաշտօնը, հարկաւ մեր վրայ սրբապատրուութիւն մը առած եղանք տնաշատ կերպով եւ անձնութեամբ գործելու միակ նպատակ ունենալով մեզի Ազգին իրական պիտոյքն եւ օգուտը: Չիարդ եւ իցէ, պարագաները եւ կամ ուրիշ որ եւ իցէ պատճառ, թերեւ մեր անբաւականութիւնը, անկարող կաշուցին զմեզ մեր խղճին համեմատ գործելու: Այս անկարողութեան կը վիպէ մեզ մեր գիտակցութիւնը, եւ տարակոյս չունիմք թէ ապագային մէջ Ազգին ալ յայտնի պիտի ըլլայ մեզ անկարող ընող այս վիճակը:

Այսպիսի վիճակի մէջ դանուելով մեծ պատասխանատուութեան տակ կը դձեմք զմեզ եթէ շարունակենք մեզի յանձնուած այս ծանր պաշտօնը: Հետեւապէս մեր խիղճը կ'ստիպէ մեզ անդամ մը հրաժարականը:

Ուստի կը խնդրեմք, Ս. Հայր, որ մեր այս որոշումը իմացնէք պաշտօնապէս եւ անյապօղ որու որ անկ է:

Մնամք Ձերումէջ Սրբազնութեան ամենախոնարհ ծառայք
9 Մայիս 1873 Յ. Պօղիս
Յ. Պօղիս 30 Նոյեմ. 1872

ՊԵՏԱՆ Թ. ԷԾ. — Վերջին հրաժարագիրը, որ Պոյաճեան եւ Հովուեան Էֆէնտիներուն կողմէն եկած է, պարզ հրաժարական չէ, այլ անոր մէջ պատճառներ կան: Կառաջարկեմ որ նորէն անգամ մ'ալ կարդացուի, որպէս զի լաւ հասկցուի իրենց հրաժարման պատճառը. Պոյաճեան եւ Հովուեան Էֆէնտիներուն հրաժարագիրը վերստին կը կարդացուի:

ԱՏԵՆԱՊԵՏ ԷԾ. — Այս հրաժարագիրն ինչպէս կերելի, տեսակ մը բողոք է քան թէ հրաժարական. առջի երկուքը հինգսն են արդէն եւ պարզ հրաժարականներ են. ուստի նախ դանձք քուէի պիտի դնեմ:

Աղաթօն եւ Կիւմրիչկէրտան Էֆէնտիներուն հրաժարականները կընդունուին:

պիտի մութ կերպով՝ գաղտնիքներ կան ըսելով՝
ամեն անգամ Յանձնաժողով չկրնար դրուիլ :

8. ԱՄԲՐՈՍԻՈՅ ՎԱՐԴ. — Կը կրկնեմ որ
արդէն տրուած բացատրութիւնք գո՛ւ չկրցին
ընել զմեզ . պէտք է լիակատար բացատրութիւն
տան , կամ թէ ինչպէս որ Պէկեան էՔ . առա-
ջարկեց , պէտք է որ ամբաստանչի կերպարանք
ամենուն կամ թէ ոչ յետս կոչոււմ ընեն :

ԱՅՆՆԱՊԵՏ ԷՅ . — Որովհետեւ խօսքն ու
վիճարանութիւնն երկարեցաւ , ներեցէք ինձ
առաջարկութիւն մ'ընել որ թերեւս միայնէ
ամեն տարածայն կարծիքները : — Քաղաքական
ժողովը դատաստանի ապի ձգելը թեթեւ քան
պէտք չէ համարիլ . ազգային իշխանութիւնը
Քաղաքական ժողովին վրայ կեդրոնացած է
Սրբազան Պատրիարքը մէկտեղ անելով . ամեն
տեսակ բողոքի համար զայն դատաստանի են-
թարկելն Ազգային իշխանութեան արժանա-
պատուութեանը եւ հեղինակութեան ամբող-
ջութեանը վնասել է : Ընդհանուր ժողովին
պարտքն է նախանձախնդիր ըլլալ իրմէ բղիտեալ
ազգային իշխանութեան պատուոյն , որոյ յազ-
թող նախանձախնդրութիւն իրաւանց եւ ազ-
գին օգտին նախանձախնդրութիւնը պէտք է
ըլլայ : Կառավարիւմ որ Յանձնաժողով մը դըր-
ուի չէ թէ դատելու համար , այլ նախ քննելու
համար թէ պէտք է դատել . այդ Յանձնաժո-
ղովը հրաժարող էՔէնտիններէն նախ կը հարցնէ
եւ կը հրաւիրէ որ ճշդեն իրենց ամբաստանու-
թիւնները . ի քնին կառնու անոնց ծանրու-
թիւնը եւ թէ ո՞ր աստիճան չուշադրութեան
արժանի են , եւ ըստ այնմ կը տեղեկագրէ Ընդ-
հանուր ժողովին՝ որ եթէ տեղեկագրին եզրա-
կացութիւնն ամբաստանութեան ընդունելու-
թիւնն ըլլայ . կորուչէ թէ ի՞նչ կերպով պիտի
ընէ դատաստանը , Յանձնաժողովոյ ձեռք թէ
յատենի Ընդհանուր ժողովոյ , եւ այն հրապա-
րակա՞ւ թէ դռնօղակ :

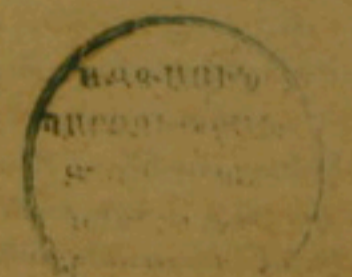
ՊՅՅԱՃԵԱՆ Յ . ԷՅ . — Մենք դժտութիւն
հանելու փախաք չունինք . պատճառը հարցու-
ցիք մեզի եւ մենք ալ բացատրութիւն տուինք :

ԱՅՆՆԱՊԵՏ ԷՅ . — Տուած բացատրու-
թիւննիդ ամբաստանութեամբ խառն էր : զըժ-
տութիւն հանել չենք ուզեր կրտէք , լա՛ւ է .
բայց ձեր արտասանած բառերն իրրեւ մէյմէկ

առու՛մ ինկան Ընդհանուր ժողովին մէջ : Հիմա
կերպով մը վերջի խօսքովնիդ եւս կառնէք տոջի
ըսածներնիդ . այս նպատակաւ բլլալու է որ
կարգացած բացատրութեան գիրքնիդ չչանձ-
նեցիք գիւանին . ըսել է որ իմ առջի ըսած կե-
տիս դարձեալ եկաւ ինդիրը եւ հոն իր լու-
ծու՛մը պիտի դանէ : կարգացուած թու գթն իր-
րեւ չկարգացուած եւ իրրեւ հոս չեկած հա-
մարուի ըսի : Եւ ա՛նա ոչ ամբաստանութիւն
մնաց , ոչ ալ դիր Ընդհանուր ժողովոյ գիւա-
նին վրայ : Աւրեմն նորէն կը կրկնեմ , չկայ ամ-
բաստանութիւն , եւ այն գիրն՝ որ կարգաց-
ուեցաւ իրրեւ թէ չը կարգացուեցաւ . այսքան
վիճարանութենէն սա միայն կը մնայ հասկըց-
ուած եւ ընդունուած Ընդհանուր ժողովն .
որ անհամաձայնութեան պատճառաւ հրաժա-
րեր են Պոյաճեան եւ Հայուեան էՔէնտինները .
Թէ ի՞նչ են այդ անհամաձայնութեան պատ-
ճառները , մեզի անկ չէ փնտրուել . քանի որ
մեծագոյն մասով կորուչէ Քաղաքական ժողովն
օրինաւորութեան սահմանին մէջ կը գործէ , եւ
իր արարքներուն համար Ընդհանուր ժողովին
առջեւ պատասխանատու է : եւ այս պատաս-
խանատուութիւնն իրապէս ի գործ կը դնէ հա-
մարատուութեան օրը : Ինդիրը վերջացած է .
մանաւանդ թէ ինդիրը չը կայ . հրաժարական-
ներն ընդունուած են եւ նոր ընտրութիւնը
կըլլայ առաջիկայ առեանին :

Ժողովն ընդհանուր հաւանութեամբ կը
հաստատէ Ատենապետ էՔէնտինն խօսքերը .
եւ ատենանը կը դոցուի ժամ 30 ը քստորդ ան-
ցած :

Բ. Երեւադղէ Երեւադէր
Գ. ՊՅՅԱՃԵԱՆ Գ. Ս. ՕՏԵՐՆ

ԳԻՆ 2 ՂՈՒՐՈՒՇ

ՍԵՓԱԿՈՆՈՒԹԻՒՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՏՈՒԿԻՆ

Կը ծախուի 'ի Դիւ. անատան Պատրիարքարանի, և կը գտնուի
ամեն գրավաճառաց քով և Եկեղեցեաց բանկաները .